

Gasloos wonen: peiling bewoners Bomenbuurt-Oost (Hengstdal)

Bekendheid, houding en ervaringen

Juni 2021

Bureau Onderzoek en Statistiek, gemeente Nijmegen

Samenvatting

In Nijmegen worden per wijk wijkwarmteplannen opgesteld. Het moet daarbij duidelijk worden of het haalbaar is in de toekomst aardgasvrij kunnen zijn. Om bij te dragen aan deze aanpak in de Bomenbuurt-Oost in de wijk Hengstdal verzamelden we onderzoeksinformatie over draagvlak, toekomstverwachting en ervaringen met verwarmen en koken bij wijkbewoners. Er reageerden 108 bewoners op een uitnodiging per brief om een vragenlijst in te vullen (online of schriftelijk).

Bekendheid initiatief Buurt Energie Systeem

Een grote meerderheid (87%) in de Bomenbuurt-Oost is er van op de hoogte dat de gemeente Nijmegen, woningcorporaties, bewoners en andere organisaties een plan maken om de buurt in de toekomst duurzamer te gaan verwarmen, met een Buurt Energie Systeem (BES) (situatie juni 2021). Hoe heeft men hier over gehoord? De meest genoemde informatiekanalen zijn brieven van de Gemeente Nijmegen, via Duurzaam Hengstdal, via de woningcorporatie en het wijkblad.

Energie, verwarming, koken

Vrijwel alle deelnemers aan de peiling proberen energie te besparen in huis. De meest genoemde maatregelen zijn ledlampen, het voorkomen van tocht en dak/vloerisolatie. De grote meerderheid gebruikt een cv-(combi)ketel voor verwarming en tapwater. Negen van de tien adressen krijgt het met de huidige verwarming comfortabel warm in huis. Het niet warm kunnen stoken van de woning komt vooral de ligging van de woning (noordzijde, hoek), de verdeling van radiatoren, tocht en de ontluchtingsmethode (roosters) in de woning. Er wordt vooral op gas gekookt, maar er zijn ook inductiekookplaten in gebruik.

Houding toekomstig aardgasvrij wonen

Het algemene beeld dat naar voren komt als het gaat om toekomstig aardgasvrij wonen:

1. Veel bewoners hier zijn *intrinsiek gemotiveerd*, vinden onderwerpen als klimaatverandering en duurzaamheid belangrijk, zien klimaatvoordelen van aardgasvrij wonen en vinden dat een duurzaam Nederland bij jezelf begint.
2. Een groep volgt de ontwikkeling met interesse, maar vindt deze *complex* en moeilijk te overzien.
3. Een deel bestaat uit *verklaarde tegenstanders*, zij zijn het niet eens met de keuze te stoppen met aardgas. Deze groep geeft meestal tevens aan dat er belangrijkere zaken zijn om aan te pakken in Nijmegen dan aardgasvrij maken van woningen.
4. Bewoners in Bomenbuurt-Oost zijn ook *financieel gedreven*. Er is dan aangegeven dat de toekomstige maandelijkse energierekening wordt gevreesd.

Veel buurtbewoners denken dat een toekomstig verwarmingssysteem afhankelijk is van de keuze van verhuurders. Ook zijn er gedachten over waterstofgas, duurzame elektriciteit of een warmtenet.

Warmtenet

Desgevraagd gaven 97 bewoners hun mening over de eventuele komst van een warmtenet in hun woongebied. Zij plaatsten soms een duidelijk statement in de zin van voor of tegen. Maar vaker werden er meerdere inhoudelijke opmerkingen over de komst van een warmtenet gemaakt. In de bijlage van dit rapport zijn alle reacties opgenomen. Het indelen

in categorieën en tellen van inhoudelijke opmerkingen geeft het volgende, samenvattende beeld:

1. Positief, voorstander; zonder verdere toelichting.
2. Goed idee onder voorwaarden als duurzaam(er) karakter, betaalbaarheid, geen overlast, geen monopolie, bij grote meerderheid buurt, aanwezigheid back-up.
3. Negatief, tegenstander, zonder verdere toelichting.
4. Nog te weinig beeld van, geen mening gevormd.
5. Angst voor kostenstijgingen voor bewoners.
6. Zie er tegen op, gevoel van onrust, spannend.
7. Vereiste is een goed functionerend systeem, comfort en betrouwbaarheid zijn belangrijk.
8. Aandachtspunt is verlies aan zeggenschap of autonomie.
9. Aandachtspunt is overlast van geluid of bebouwing (visueel).
10. Belangrijk om na de eerste ervaringen een aanpasbaar systeem te hebben.
11. Liever geen gezamenlijk eigenaarschap.

Belangrijke voorwaarden voor bewoners in deze buurt om positief te reageren op een aanbod voor een aansluiting op een warmtenet hebben te maken met een combinatie van betaalbaarheid, goede service en geen gedoe bij aansluiting. Ook wenst men geen overlast van (gebouwde of technische) voorzieningen (geluid, visueel), geen eigen investeringen, een onkostenvergoeding voor woningaanpassingen en geen comfortverlies.

Informatie en participatie

Bijna alle huishoudens willen op de hoogte gehouden worden van de plannen om aardgasvrij te worden. Men wil vooral via de post of e-mail geïnformeerd blijven. Ongeveer een kwart van de ondervraagden denkt al mee, of zou verder mee willen denken over plannen voor een aardgasvrije buurt. Zo'n 50 huishoudens tonen belangstelling voor een onderzoek naar de beste manier om de woning op een warmtenet aan te kunnen aansluiten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	4
1. Achtergrond, vragen en aanpak	5
2. Wensen woon- en leefklimaat	6
3. Bekendheid aanpak aardgasvrij wonen	7
4. Energie, verwarming en koken	9
6. Houding toekomstig aardgasvrij wonen	12
7. Deelnemers, informatie- en participatie	17
Bijlage 1: mening warmtenet	19
Bijlage 2: overige opmerkingen	23

1. Achtergrond, vragen en aanpak

In Nijmegen worden per wijk wijkwarmteplannen opgesteld. De gemeente maakt deze samen met huiseigenaren, huurders, ondernemers, instellingen, woningcorporaties, netbeheerder Liander en energiebedrijven. Het zijn onder meer verkenningen van nieuwe energiebronnen voor het gebied. Het moet daarbij duidelijk worden of het haalbaar is of wijken als Bottendaal, Hengstdal en Zwanenveld in het jaar 2035 aardgasvrij kunnen zijn.

Om bij te dragen aan deze aanpak in de Bomenbuurt-Oost, een deel van Hengstdal, verzamelden we onderzoeksinformatie over draagvlak, toekomstverwachting en ervaringen met verwarmen en koken bij buurtbewoners. Er reageerden 108 bewoners op een uitnodiging per brief om een vragenlijst in te vullen (online of schriftelijk). Daarnaast zijn er vier reacties waarbij geen adresindicatie is aangegeven; deze zijn buiten de analyse gehouden. In totaal zijn 510 adressen benaderd, dat maakt de netto respons 21%.

Begrenzing Bomenbuurt-Oost, Hengstdal, Nijmegen

De vragenlijst betrof de volgende onderwerpen:

- straatnaam, leeftijd, huur/koop, woonduur;
- wensen rond het woon- en leefklimaat;
- bekendheid initiatief 'Buurt Energie Systeem (BES)', informatiekanaal;
- doorgevoerde maatregelen energiebesparing;
- huidig verwarmings- en kookstelsel;
- is woning warm te stoken (waarom niet);
- attitude klimaatverandering en duurzaamheid
- attitude aardgasvrij maken woningen in deze buurt;
- toekomstverwachting;
- mening over eventueel warmtenet
- mening over gezamenlijk eigenaarschap warmteleverancier
- voorwaarden rond een aansluiting op een warmtenet
- informatie- en participatiebehoefte.

Oprachtgever is Erik Maessen, Projectleider Aardgasvrij Nijmegen, Gemeente Nijmegen.

2. Wensen woon- en leefklimaat

Openbare ruimte en duurzaamheid zijn bewonersprioriteiten

De Bomenbuurt-Oost maak deel uit van de wijk Hengstdal in stadsdeel Nijmegen-Oost. Aan bewoners is gevraagd naar hun wens(en) voor een nog fijnere woonbuurt. Openbare ruimte en duurzaamheid blijken op dat vlak belangrijk voor bewoners, en er zijn ook andere specifieke zaken genoemd.

De meest genoemde wensen voor de woonomgeving zijn:

1. minder zwerfafval op straat (door 38% genoemd);
2. verbetering wegen, stoepen (36%);
3. duurzamere wijk (30%);
4. meer verbinding, gezelligheid in de wijk tussen inwoners (23%)
5. Veiligheid op straat (19%)
6. Meer groen (19%).

Andere bijdragen aan een prettiger Bomenbuurt-Oost zijn volgens bewoners:

- Minder impact van verkeer (snelheid, lawaai, parkeren).
- Betere onderlinge verhoudingen, minder woonoverlast huurders.
- Qua voorzieningen aandacht voor onderhoud van buurt- en wijkgroen (eventueel door bewoners zelf), voortuinen en speelvoorzieningen en voor voorzieningen voor dagelijkse boodschappen en ontmoeting (horeca).

Tabel: wensen door woon- en leefklimaat (door % respondenten genoemd)

Minder (zwerf)afval op straat	38%
Verbetering wegen, stoepen	36%
Duurzamere wijk	30%
Anders	24%
Meer verbinding, gezelligheid in de wijk tussen inwoners	23%
Veiligheid op straat	19%
Meer groen	19%
Voorzieningen in de buurt	12%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

3. Bekendheid aanpak aardgasvrij wonen

Weten de ondervraagden dat de gemeente Nijmegen, woningcorporatie Woonwaarts, netwerkbeheerder Aliander en burgerinitiatief Duurzaam Hengstdal samen met bewoners een plan maken om hun buurt in de toekomst duurzamer te gaan verwarmen, met een Buurt Energie Systeem (BES)? Zo ja, hoe hebben zij hiervan gehoord?

Bekendheid BES

Een grote meerderheid (87%) is er van op de hoogte dat de gemeente Nijmegen, woningcorporaties, bewoners en andere organisaties een plan maken om de buurt in de toekomst duurzamer te gaan verwarmen, met een Buurt Energie Systeem (BES) (situatie juni 2021).

Tabel: op de hoogte van plan Buurt Energie Systeem (BES)?

Ja, bekend	87%
Wel eens van gehoord	10%
Nee	4%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Informatiekanalen

Hoe heeft men hier over gehoord? De meest genoemde informatiekanalen zijn:

1. brief/brieven Gemeente Nijmegen (door 68% van de groep die bekend is met 'het BES-initiatief' genoemd);
2. via Duurzaam Hengstdal (44%)
3. via de woningcorporatie (36%)
4. Wijkblad (36%).

Tabel: hoe van 'BES' gehoord? (genoemd door % bekend met plan)

Brief gemeente Nijmegen	68%
Via Duurzaam Hengstdal	44%
Via mijn woningcorporatie	36%
Wijkblad	36%
Via burens of buurtgenoten	21%
De Gelderlander	13%
Krant De Brug	11%
Digitale nieuwsbrief	9%
Anders	6%

Facebook, Instagram, LinkedIn, Nextdoor	3%
Website gemeente	2%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

4. Energie, verwarming en koken

Energie besparen

Veel mensen proberen energie te besparen in huis. Vrijwel alle deelnemers aan de peiling in Bomenbuurt-Oost proberen energie te besparen in huis. De meest genoemde maatregelen zijn:

1. ledlampen;
2. tocht voorkomen;
3. dakisolatie;
4. spouwmuurisolatie;
5. HR++/Triple glas.

Tabel: genomen maatregelen energiebesparing (door % respondenten genoemd)

Ledlampen	79%
Tocht voorkomen (tochtstrips, tochtborstel, kieren dicht en dergelijke)	54%
Dakisolatie	44%
Spouwmuurisolatie	41%
HR++/Triple glas	40%
Iets anders	32%
Vloerisolatie	29%
Zuinig afstellen cv-installatie ('cv-tuning')	19%
Slimme thermostaat	11%
Zonnepanelen	10%
Niets hiervan	9%
Warmtepomp	0,9%
Zonneboiler	0,9%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

De groep die aangeeft een *andere maatregel* te hebben toegepast noemt vooral:

- Woning is recentelijk gerenoveerd.
- Woningbouwvereniging heeft maatregelen uitgevoerd.
- Gedrag aangepast: thermostaat lager, zuinig met warmte, licht en water, kort douchen.
- Roosters afgeplakt, buizen geïsoleerd.

De groep die aangeeft *geen van de genoemde maatregelen* te hebben toegepast geeft vooral als redenen:

- Woning heeft al goede isolatie.
- In het (woon)gedrag wordt goed gelet op energiezuinigheid.
- Afhankelijkheid van woningcorporatie.

Verwarming en warm water

Hoe worden de woning en tapwater (denk aan douchen, schoonmaken) nu verwarmd? De grote meerderheid gebruikt een cv-ketel.

Tabel: hoe worden woning en water nu verwarmd? (door % respondenten genoemd)

Cv-ketel	96%
Anders	5%
Houtkachel/open haard	4%
Gasboiler	4%
Geiser voor warm water	2%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Onder 'anders' zijn genoemd: gaskachels, houtkachels (beperkt), elektrische boilers en verwarming van de zuidkant door de zon in combinatie met een klein zonnepaneel voor gemeenschappelijke ruimtes.

Comfortabel warm in huis?

Een grote groep van 91% krijgt het met de huidige verwarming comfortabel warm in huis, terwijl 9% aangeeft de woning niet comfortabel warm te krijgen vanwege:

- ligging van de woning (noordzijde, hoek);
- verdeling radiatoren;
- tocht;
- ontluchtingsmethode (roosters);
- bepaalde kamers niet warm;
- isolatie weinig effectief (sociale huurwoning).

Koken

Op welke manier kookt men in de Bomenbuurt-Oost? Op gas, met een inductiekookplaat of keramische kookplaat? Er wordt vooral op gas gekookt, door 83% van de huishoudens.

Tabel: hoe kookt u?

Op gas	83%
Inductiekookplaat (elektrisch)	11%
Keramische kookplaat (elektrisch)	5%
Anders	1%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Voordelen en nadelen inductie-koken

Het is de verwachting dat steeds meer huishoudens overstappen op elektrisch koken, bijvoorbeeld met een inductiekookplaat. Uit eerder Nijmeegs onderzoek kwamen (verwachte) voordelen en/of nadelen naar voren. Deze vermelden we ter aanvulling.

De meest genoemde *voordelen* van inductie-koken zijn:

1. veiliger dan gas;
2. hygiënisch, gemakkelijk(er) schoonmaken;
3. milieuvoordelen, duurzamer;
4. goedkoper in de praktijk (lagere kosten, zuiniger);
5. snelheid van koken, effectiever.

Er zijn ook bewoners die in de beantwoording expliciet aangeven juist geen voordelen te zien. Opvallend daarnaast is dat de groep die kookt op een inductiekookplaat (20% in dit gebied) veel voordelen noemt, en niet of nauwelijks nadelen. Veel van hen geven expliciet aan geen nadelen te kunnen noemen.

De meest genoemde *nadelen* van inductie-koken zijn:

1. aanschaf(kosten) van kookplaat en stroomvoorziening;
2. noodzaak tot vervangen pannenset;
3. aanleren nieuwe kookmethode, ervaring ontbreekt, gewenning nodig;
4. kookprestaties zijn minder: lastig regelbaar, duurt langer;
5. hoger stroomgebruik, onduidelijk of gebruikskosten hoger zijn.

Hier zien we in de beantwoording ook bewoners die expliciet aangeven geen nadelen te zien.

6. Houding toekomstig aardgasvrij wonen

Algemene houding

Aan de hand van bepaalde uitspraken over het belang van onderwerpen als klimaatverandering, duurzaamheid en het aardgasvrij maken van woningen in Bomenbuurt-Oost krijgen we een beeld van de houding van inwoners.

Het *samenvattende beeld* dat uit de reacties op de uitspraken/stellingen naar voren komt:

1. Veel bewoners hier zijn *intrinsiek gemotiveerd*, vinden onderwerpen als klimaatverandering en duurzaamheid belangrijk, zien klimaatvoordelen van aardgasvrij wonen en vinden dat een duurzaam Nederland bij jezelf begint.
2. Een groep volgt de ontwikkeling met interesse, maar vindt deze *complex* en moeilijk te overzien.
3. Een deel bestaat uit *verklaarde tegenstanders*, zij zijn het niet eens met de keuze te stoppen met aardgas. Deze groep geeft meestal tevens aan dat er belangrijkere zaken zijn om aan te pakken in Nijmegen dan aardgasvrij maken van woningen.
4. Bewoners in Bomenbuurt-Oost zijn ook *financieel gedreven*. Er is dan aangegeven dat de toekomstige maandelijkse energierekening wordt gevreesd.

Tabel: ik zet me in rond klimaatverandering en duurzaamheid omdat ik het belangrijkste onderwerpen vind.

Zeer eens	32%
Eens	43%
Niet eens/niet oneens	16%
Oneens	4%
Zeer oneens	0,9%
Weet niet / anders	4%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Tabel: welke uitspraken over het aardgasvrij maken van woningen in Bomenbuurt-Oost passen het beste bij u? Maximaal 3 uitspraken kiezen. (door % respondenten genoemd)

Aardgasvrij helpt tegen klimaatverandering en is belangrijk voor de toekomst van onze (klein)kinderen	35%
Ik vind het een mooi initiatief, maar erg ingewikkeld	35%
Een duurzaam Nederland begint bij jezelf	34%
Ik ben bang dat mijn maandelijkse energierekening er hoger van wordt	34%
Er moeten eerste stappen worden gezet, hoe moeilijk ook	28%
Ik ben het niet eens met de keuze te stoppen met aardgas	18%
Er zijn belangrijkere zaken in Nijmegen dan het aardgasvrij maken van alle woningen	15%
Ik vind het allemaal erg snel gaan ineens	13%
Ik vind het niet nodig	10%
Ik ben er op dit moment niet mee bezig	7%
Ik weet niet hoe in de woning anders moet verwarmen dan dat ik nu doe	6%
Ik zou het wel willen, maar de investeringskosten zijn mij te hoog	5%
Ik geloof niet dat het allemaal zo'n vaart gaat lopen	5%
Het aardgasvrij maken van de wijk zorgt voor nieuwe banen	2%
Ik ben hier nog niet aan toe	2%
Nijmegen is hier nog niet aan toe	0,9%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Toekomstbeeld verwarming

Hoe denken buurtbewoners dat hun woning verwarmd wordt, in een toekomst zonder toepassing van aardgas? Wat is de toekomstverwachting? Een groot deel denkt dat dit afhankelijk is van de keuze van verhuurders, denkt aan waterstofgas, duurzame elektriciteit of aan een warmtenet. Zo'n 10% vindt de situatie moeilijk in te schatten.

Tabel: hoe woning verwarmd na aardgasvrij maken (verwachting)?

Dat hangt af van de keuze van mijn verhuurder	42%
Anders	29%
Warmtenet (ook wel stadsverwarming genoemd)	14%
Weet ik niet	10%
Warmtepomp	5%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

De groep van 29% die aan een *andere oplossing* denkt spreekt vooral over:

1. waterstof(gas);
2. energie uit zonnepanelen;
3. energie uit windmolens.

Ook is binnen deze groep aangegeven dat het belangrijk is nadelige situaties voor bewoners te voorkomen, en huurders inspraak te geven.

Mening over warmtenet

Hoe staan inwoners van Bomenbuurt-Oost ten opzichte van de komst van een warmtenet in hun buurt? Desgevraagd gaven 97 bewoners hun *mening over de eventuele komst van een warmtenet* in hun woongebied. Zij plaatsten soms een duidelijk statement in de zin van voor of tegen. Maar vaker werden er meerdere inhoudelijke opmerkingen over de komst van een warmtenet gemaakt. In de bijlage van dit rapport zijn alle reacties opgenomen.

Het indelen in categorieën en tellen van inhoudelijke opmerkingen geeft het volgende, samenvattende beeld (het totaal aantal omkeringen kan hoger liggen dan het aantal respondenten omdat er vaak meer dan één opmerking is geplaatst):

1. Positief, voorstander; zonder verdere toelichting (24x genoemd).
2. Goed idee onder voorwaarden als duurzaam(er) karakter, betaalbaarheid, geen overlast, geen monopolie, bij grote meerderheid buurt, aanwezigheid back-up (18x).
3. Negatief, tegenstander, zonder verdere toelichting (15x).
4. Nog te weinig beeld van, geen mening gevormd (15x).
5. Angst voor kostenstijgingen voor bewoners (6x).
6. Zie er tegen op, gevoel van onrust, spannend (5x).
7. Vereiste is een goed functionerend systeem, comfort en betrouwbaarheid zijn belangrijk (5x).
8. Aandachtspunt is verlies aan zeggenschap of autonomie (3x).
9. Aandachtspunt is overlast van geluid of bebouwing (visueel) (3x).

10. Belangrijk om na de eerste ervaringen een aanpasbaar systeem te hebben (3x).
11. Liever geen gezamenlijk eigenaarschap (2x).

Daarnaast zijn er nog enkele inhoudelijke opmerkingen gemaakt die te maken hebben met het mogelijk ontbreken van draagvlak in de buurt, vrees voor een pioniersrol, bedenkingen bij het technisch presteren van een warmtenet of juist het warmtenet als volwaardig alternatief. Ook ging een bewoner in op de voordelen qua collectiviteit, en wijst iemand op de noodzakelijkheid van een gebouwde voorziening bij een dergelijk systeem.

Eigenaarschap

In Denemarken zijn bewoners van een gebied gezamenlijk eigenaar van het bedrijf dat warmte aan hen levert. Wat vindt de Bomenbuurt van dat idee?

Tabel: bewoners gezamenlijk eigenaar warmtebedrijf?

Goed	21%
Slecht	15%
Weet niet / geen mening	36%
Anders	28%

De groep van 28% die voor 'anders' kiest, merkt vooral op:

- Deze oplossing is minder geschikt voor een gebied met veel huurders.
- Problemen voorzien in de onderlinge afstemming tussen bewoners.
- Goed de voors en tegens afwegen.
- Ander land, andere situatie (bijvoorbeeld qua samenleving).

Voorwaarden rond warmtenet

Wat is de belangrijkste eis of voorwaarde voordat inwoners van Bomenbuurt-Oost positief zullen reageren op een aanbod voor een aansluiting op een warmtenet?

Tabel: belangrijkste voorwaarde rond aanbod warmtenet-aansluiting

Betaalbaarheid voor langere tijd	30%
Goede service en onderhoud	11%
Geen gedoe bij aansluiting	8%
Anders	51%

De grote groep van 51% die voor 'anders' heeft gekozen merkt vooral op (op volgorde van aantal keren benoemd):

1. het gaat om de combinatie van betaalbaarheid, goede service en geen gedoe bij aansluiting;

2. de combinatie van lange termijn-betalbaarheid en goede service is de belangrijkste voorwaarde
3. Geen overlast van (gebouwde of technische) voorzieningen (geluid, visueel);
4. Geen eigen investeringen, onkostenvergoeding voor woningaanpassingen;
5. Geen comfortverlies, goedwerkend systeem.

7. Deelnemers, informatie- en participatie

Wie namen er deel aan de peiling? Hoe willen buurtbewoners door de gemeente op de hoogte worden gehouden van de plannen om aardgasvrij te worden? Is er belangstelling om verder in gesprek te gaan?

Leeftijd en huur/koop

In totaal namen 108 inwoners deel aan dit onderzoek (vier vragenlijsten zonder adresindicatie zijn buiten de analyse gelaten):

- Het gaat vooral om 41 tot 65-jarigen, maar ook 65+ers zijn goed vertegenwoordigd.
- Het grootste deel van de deelnemers aan de peiling huurt een sociale huurwoning, en woont al meer dan 10 of 20 jaar in deze buurt.

Tabel: leeftijd

Jonger dan 25 jaar	3%
25-40 jaar	6%
41-65 jaar	54%
Ouder dan 65 jaar	37%

Tabel: huur of koop

Ik huur mijn woning (sociale huur)	82%
Ik ben eigenaar-bewoner	17%
Ik huur mijn woning (particuliere huur)	1%

Tabel: hoe lang woont u in uw buurt?

0-5 jaar	17%
6-10 jaar	12%
11-20 jaar	32%
Meer dan 20 jaar	38%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Informatie en participatie

Bijna alle huishoudens willen op de hoogte gehouden worden van de plannen om aardgasvrij te worden. Men wil vooral via de post (60%) of e-mail (40%) geïnformeerd blijven.

Ongeveer een kwart van de ondervraagden denkt al mee, of zou u verder mee willen denken over plannen voor een aardgasvrije buurt.

Tabel: verder meedenken? (% ondervraagden)

Ja, benader mij	14%
Nee	55%
Ik doe al mee	13%
Anders	17%

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Onder 'anders' is onder meer aangegeven dat men twijfelt over deelname, al een bijdrage heeft geleverd of vanwege gezondheidsklachten beperkt is in de mogelijkheden.

Zo'n 50 huishoudens tonen belangstelling voor een onderzoek naar de beste manier om de woning op een warmtenet aan te kunnen aansluiten.

Tabel: oriëntatie aansluiting woning op warmtenet? (aantal huishoudens)

Ja, u mag mij benaderen hiervoor	50
Nee, geen interesse	58

Bron: peiling Gasloos wonen, Gemeente Nijmegen 2021

Bijlage 1: mening warmtenet

Wat vindt u van de eventuele komst van een warmtenet in uw buurt? In totaal maakten 97 deelnemers aan de peiling hierover 1 of meer opmerkingen.

- forse investering op meerdere fronten als huiseigenaar (keuken, ketel, kachel vervangen) - minder autonomie (keuze leverancier, beheer, temperatuur) - locatie centrale voorziening, extra gebouw, wil je niet naast je deur
Afwachten of het functioneel is en aan de verwachtingen kan voldoen.
als dat duurzamer is prima
Als de kosten in de hand gehouden kunnen worden en het voldoet dan prima. Maar ik ben er erg sceptisch over, hoor nu al veel klachten over warmtepompen. Het gasfornuis vervangen door inductie ofzo werkt prima maar een huis verwarmen is een ander verhaal. En hoe zit het met de kosten is het betalen met wat je verbruikt of deelt men het verbruik ?
Als een grote meerderheid hier mee instemt vind ik (wij) dit prima!
als er maar voldoende mogelijkheden (en middelen !) zijn om eventuele fouten, vertragingen, storingen, vergissingen etc. snel (maar wel zorgvuldig !) te verhelpen, dan zou ik zeggen: doe die pilot maar hier.
Als het beter voor het klimaat is, en er weinig verandert voor bewoners, vind ik het een goed idee.
als het duurzamer wordt, op hetzelfde prijsniveau blijft en het eenzelfde comfort en betrouwbaarheid garandeert, vind ik het prima.
Als het werkt, Prima! bezorgd over geluidsoverlast.
Als ik er niet op in hoeft te leveren, prima
Beangstigend
ben er niet voor, comfort is nu prima
ben tegen
daar ben ik op tegen
Daar weet ik te weinig van !
dat hangt af van het prijskaartje
Dat kan ik niet overzien. De berichten in de pers zijn niet goed.
Dat vind ik een zeer goed idee - doen!
discutabel
doen
enerzijds een prima initiatief, anderzijds ben ik bang dat we dan vastzitten aan een systeem wat in de praktijk niet goed blijkt te werken.
Experimenteel, bang voor monopolie aanbieder, bang voor extra hoge electra kosten, ik vind het iets van de overheid en niet voor een buurt coop.
Gaan met die banaan
Geen goed idee, tenzij meer uitgewerkt. Een warmtenet met allehande woningen geeft scheefgroei!
geen idee want het is me nog erg onduidelijk wat het inhoudt qua verandering (praktisch en kosten)
geen verstand van

geen warmtepomp, alleen horrorverhalen, woningbouw is nodig en belangrijkers, los het huizentekort op.
goed initiatief
Goed plan
Goed want minder investering per huis, en collectief bezit vind ik ook fijn
Goed!
Goede zaak
grote twijfel: te groot opgezet. er zijn diverse pilots die lopen die ongunstig blijken te zijn.
Hangt er van af hoe dit wordt geregeld: kosten, waar komt zo'n voorziening in de wijk, overlast, lelijk iets?
harstikke fijn
Heel fijn. Wij hebben zelf al de eerste stap genomen om in de keuken van het gas af te gaan. Helaas wachten we nu al een tijdje op de omzetting in de meterkast en in de hal beneden van Liander zodat we kunnen koken op onze nieuwe inductieplaat.
het is een van de mogelijkheden
Het is goed om een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van het verwarmen van de woningen in de Bomen buurt.
het voelt onrustig, bang dat er vaak iets misgaat en daardoor geen warmte ontvang.
hoeveel gaat het allemaal voor de bewoners kosten?
hoezo? is de keuze dan al definitief gemaakt?
Iedere verbetering die geen nieuwe problemen in de toekomst met zich meebrengt juig ik toe.
Ik ben er huiverig voor, stroom is duur. En in Nederland zijn er veel problemen met warmtepompen, huizen blijven te koud in de winter en de kosten voor minima zijn veels te hoog. Mijn wijk is er te arm voor. En niemand wil een slechtwerkend systeem in dit koude land. Er ligt een goede gas infra structuur daar kan ook gas uit het buitenland door of waterstofgas.
Ik ben nog geen voorstander ..
Ik denk dat waterstof de toekomst heeft.
ik heb geen geld om aan mee te betalen. heb alleen aow
ik heb mijn bedenkingen tav draagvlak in de buurt
Ik kan mij er nog niets bij voorstellen, ben niet bekend met deze techniek.
Ik vind het lastig, wil graag stappen zetten voor een beter milieu, maar weet niet zo goed welke kosten voor de woningbouw zullen zijn en welke voor mij. ik kook bv op gas. Hoe gaat dit straks zijn? wat zijn dan de aanschafkosten van een nieuw fornuis? Wat komt er verder voor mij bij aan kosten? En daarnaast hoor ik veel over storingen, wijken zonder stroom...dat wil ik natuurlijk niet. Ook zie ik weinig in iets gezamenlijks waarbij je steeds contact moet hebben met anderen om besluiten te nemen. Hoe zit dit met een huurwoning? Doet de woningbouw dit? Wat wordt er van huurders verwacht? veel vragen dus...
ik vind het niet fijn.
Ik vind het niet fijn. Ik wil zelf zeggenschap blijven houden over mijn energierekening en de keuze van de energieleverancier. Ik voorzie dat huurders die hier wonen, met doorgaans een klein inkomen, moeten gaan betalen door besluiten die worden genomen voor een

<p>hele wijk. Ik wil ook geen mede-eigenaar worden en in een overlegstructuur met andere bewoners komen: zoveel mensen, zoveel meningen, daar komt meestal gedoe van. En dit zijn huurwoningen. Mensen verhuizen. En er wonen ook mensen die niet de Nederlandse taal machtig zijn. Ik vraag me ook af hoe goed een warmtepomp zal gaan verwarmen: op de bovenetages is het 2 graden warmer dan in de benedenwoning. (geverifieerd) dus hier moet sowieso meer worden gestookt. Ik heb nu bv. een goed en gunstig energiecontract als vaste klant bij een leverancier. Bij een ander kom ik niet zo voordelig uit. En bij kleine inkomens telt iedere euro!</p>
<p>Ik weet er nog te weinig over om hier een uitspraak over te doen.</p>
<p>Ik weet er te weinig van. Wel heb ik zorgen omdat onze buurt een testcase is: wordt er niet iets doorgedrukt terwijl later gaat blijken dat er betere oplossingen zijn (zie bijvoorbeeld Arjen Lubach over het aanwezige aardgasnet)</p>
<p>Ik weet er te weinig vanaf om hier een oordeel over te hebben</p>
<p>Ik weet niet alle plussen en minnen</p>
<p>In het verleden is al bekend geworden door vergelijkbare netten dat dit veel duurder is dan een eigen ketel. Volgens mij is aardgas nog steeds een van de energiebronnen die het minst belastbaar zijn voor het milieu. Als er een storing ontstaat dan zit de hele wijk zonder warmte. Natuurlijk moeten we een alternatief dat heeft Den Haag afgesproken. Wat wel raar is vind ik wat aardgas betreft, dat we dicht moeten maar wel aardgas aan Duitsland leveren.</p>
<p>Jammer dat mijn wijk daarvoor is uitgezocht. Het is een pioniers project met alle missers vandien. Ik verwacht dat er in de toekomst betere/verbeterde technieken beschikbaar zijn dan de huidige warmtepomp techniek.</p>
<p>Klinkt als een goed plan, we zijn benieuwd naar de uitwerking ervan</p>
<p>laat maar komen</p>
<p>Leuk initiatief, maar haalbaar? En: Nederland van aardgas af, Duitsland er juist aan?</p>
<p>maak ook gebruik van ervaringen al elders hiermee opgedaan.</p>
<p>Mits betaalbaar een prima ontwikkeling</p>
<p>neutraal, maar verder wel ok</p>
<p>niet gewenst</p>
<p>Niet goed. Wat gebeurt er als de gezamenlijke elektrische warmtepomp bij koud weer niet genoeg capaciteit kan leveren?</p>
<p>niet nodig</p>
<p>niks aan. Er zijn wel betere dingen en als gas meer is en stroom valt uit kan je niet eens meer thee of koffie zetten.</p>
<p>Nog erg veel onduidelijkheid</p>
<p>Nog niets. Ik weet niet wat dat allemaal gaat inhouden en betekenen.</p>
<p>Noodzakelijk....en rekening houdend met de kosten, en met koeling van de huizen. Hoe eerder, hoe beter!</p>
<p>ok</p>
<p>OK als het betaalbaar en betrouwbaar is</p>
<p>Op zich goed. Ik zie er alleen erg tegenop. Het is hier net weer een beetje rustig na de renovatie en het bouwen van de nieuwe huizen.</p>
<p>Positief, maar er zijn nog wat hobbels te nemen</p>

positief, maar waken voor afhankelijkheid van 1 leverancier
Positief, want duurzaam en klimaatvriendelijk, wat nodig is. Aandachtspunten voor mij: Mogelijke geluidsoverlast door de pomp (bv lage trilling, wat meer voelbaar dan meetbaar is). Hoe worden de kosten verdeeld over de gebruikers (ik ben nu erg zuinig met energie en heb dus weinig kosten). Hoe lang gaat zo'n systeem mee en wat als het de technologie al snel achterhaald is? Moeten we dan als buurt opnieuw gezamenlijk investeren in onderhoud of vervanging?
prima
Prima in samenspraak met Woonwaarts. maw overleg tussen een mogelijke vereniging, Alliander en wooncorporatie Woonwaarts
Prima, mits niet teveel gedoe in huis
samen eigenaar worden leidt zonder twijfel tot ruzie!
skeptisch, bij mij is het niet mogelijk
slecht plan
slecht, zeer slecht, het huidige plan is een ramp
slecht. Het geeft overlast. Het renoveren van deze buurt plus de renovering van de Hengstdalseweg heeft al genoeg herrie en rotzooi gegeven.
spannend maar ik sta er voor open.
spannende maar noodzakelijke ontwikkeling
Sta ik positief tegenover.
tegen
toekomst en klimaatveranderingen en duurzaamheid
voor mij hoeft het niet
vooralsnog een goed idee
Warmtenet is een goed alternatief, maar er moeten ook zekerheden zijn zoals een backup.
Wat ik tot nu heb gelezen en gehoord, lijkt het me een goede keuze
weet er te weinig van maar sta er open voor.
weet niet zo goed. eerst meer informatie over voors en tegens
wel goed idee, hoewel ik nog veel vragen heb, bv. over de cooperatie, geluidsoverlast enz.
zolang het niet voor mij deur staat, geen lawaai maakt en geen investeringen vanuit mijn kan vraagt, heb ik er geen bezwaar.

Bijlage 2: overige opmerkingen

Desgevraagd maakten respondenten gebruik van de mogelijkheid een aanvullende opmerking te plaatsen. Deze zijn hieronder opgenomen.

aan het hele project zijn nog veel vragen, maar deze periode is er juist voor bedoeld om daarop antwoorden te formuleren.
aardgas is niet het grote probleem, voor het oplossen van CO2 emissie, globaal en zeker niet het beetje voor huishoudelijk gebruik! een warmtenet is volgens mij op dit moment een onnodig dure oplossing voor een niet zo groot probleem (aardgas). Er moeten zeker dingen veranderen om co2 uitstoot te verminderen en global warming te stoppen! industrieel aardolie en steenkool en alles wat daaruit voortkomt eerst groot aanpakken.
Als Bomenbuurt oost één van de eerste aardgasvrije stadsdelen van Nederland wordt en dat dat in 2035 gerealiseerd moet zijn, hoe zit het dan met de rest van Nederland? de klimaatdoelen, de CO2 -productie, die nog steeds wereldwijd toeneemt etc, etc! Mijn visie: het is water naar de zee dragen! Of: het gaat alleen maar over het ontlasten van de Groningers?
Aub geen coöperatie voor dit soort initiatieven, zoals sommige buurtgenoten willen... dat wordt een drama met veel vergaderen en gedoe. Besteedt het uit aan een professioneel bedrijf/organisatie.
Bestaat de mogelijkheid om in de toekomst een andere warmtebron dan een warmtepomp op dit net aan te sluiten ? (bijv. aardwarmte ?)
bestaat het warmtenet uit geschakelde warmtepompen? Zo ja, hoe kom je aan electriciteit?
Dit is een buurt met relatief veel bewoners met een individuele gebruiksaanwijzing. daarmee ga ik geen coöperatieve verbintenis aan. Daarnaast heb ik slechte ervaringen met gemeenschappelijke activiteiten.
Er is eerder contact met mij opgenomen over het meedenken over BES, excuses dat ik destijds (een paar maanden geleden) geen actie heb ondernomen n.a.v. de mail. Ik sta ervoor open om opnieuw gecontacteerd te worden. Groet.
geen goed plan, alles wordt te rooskleurig voorgesteld. Werking en rendement warmtepomp en geluidsoverlast. terugverdienen investering van tienduizenden euro's
Gelieve een arm wijkje als de bomenbuurt niet met een experiment op zadelen wat zoveel overlast gaat veroorzaken.
Gemiste kans van Woonwaarts. tijdens de renovatie nml zonnepanelen. erg jammer!
Gewoon laten zoals het was.
graag informatie over BES-projecten die al elders lopen, deze informatie svp aan alle bewoners in het gebied toesturen.
hardlopers, doodlopers
het huidige plan is rampzalig slecht en zal voor hoge operationele kosten zorgen. maar naar kritiek wordt niet geluisterd.
Het is in mijn woning onmogelijk, geen ruimte voor radiatoren oid en mijn gezondheid staat het niet toe.
het is mij niet duidelijk op welke wijze energie opgewekt wordt met een Buurt Energiesysteem (BES). Zijn de kosten al bekend? Komen hier regelingen voor?

Het is natuurlijk een groot verschil of je huurder bent van een sociale woning of dat je een eigen huis hebt!
Het is voor ons nog steeds onduidelijk waarom het initiatief niet bij Woonwaarts, als verhuurder, ligt. Daarbij is de optie van zonnepanelen op de daken helemaal niet aan de orde geweest terwijl Woonwaarts die elders in Nijmegen wel heeft gelegd.
Het koelen van huizen zou ook en prioriteit moeten zijn, speciaal waar ouderen wonen. Bij nieuwbouw zou het koelen een verplichting moeten zijn, dmv het instellen van een wettelijk bouwbesluit.
Het lijkt met deze enquête dat wij als bewoners inspraak hebben, maar uiteindelijk wordt er voor ons beslist. Vandaar dat ik geen interesse heb in dit project anders dan op de hoogte te blijven van de vorderingen en beslissingen.
Het verontrust me dat het in gang wordt gezet bij 80% instemming. Dat betekent dat 20% (blanko of nee stemmers) het systeem toch door de strot geduwd krijgt met de daarbij behorende kosten. Niet fijn toch? Het creëren van een buurtgevoel zit hem echt in iets anders; ik denk dat er met dit systeem een oeverloos geklets over en weer komt over kosten, beheersbaarheid, wie beslist, wanneer. Dan nog wie is de uiteindelijke verantwoordelijke. Hoe wordt het subsidie geld in dit systeem gebruikt. Nogmaals wat gaan de werkelijke kosten voor de gebruiker worden. Moeten de klein verbruikers (ik, 2 hoog, omricht door anderen) meebetalen aan vrijstaande huizen, hoekhuizen? U Kan 1 warmtepomp het gebied aan en wat als dit uitvalt, back up etc. Ik ben geen voorstander van bewoners in een vereniging, zie oeverloos geklets. Van de overheid moesten we al samen vanwege corona, niet nog eens samen in een buurt met een warmtepomp.
hou op met organisatorisch en administratief geld uitgeven voor onnodig plan.
ik ben bang voor een monopolypositie van Essent
ik ben van mening dat het plaatsen van een BES in de bomenbuurt enkel het verschuiven van het probleem is. Dan heb je weliswaar de doelstelling gehaald dat de huizen van het gas zijn, maar de BES wordt nog steeds op GAS of BioMassa gestookt of via een lawaai apparaat zoals de warmtepomp. De warmtepomp wordt aangedreven door elektra wat gestookt wordt vanuit kolencentrales.... daarnaast wanneer je enkel en alleen maar een aansluiting hebt op een BES heb je geen mogelijkheid meer om prijsvergelijkingen te doen en eventueel over te stappen op een alternatieve aanbieder(want die zijn er niet), zoals dat nu het geval is met gas water licht. Hoe wordt hiermee omgegaan?
Ik had eigenlijk gehoopt dat er doorgepakt wordt en namelijk via waterstof. dat kan namelijk goed via de bestaande gasleidingen. In Leeds worden 3,7 miljoen huizen aangesloten op waterstof verwarming . Zal in beginsel wel duurder zijn , maar dan ben je ook voor lange tijd klaar.
ik heb niet om elektrisch gevraagd. Dus, ik kan ook geen ander kooktoestel kopen.
Ik heb wel interesse om mee te denken in werkgroep 2 of 3. Zou iemand van deze werkgroepen contact met mij kunnen opnemen? Ik ben al langer ziek, heb weinig energie en wil graag even horen hoe het loopt in deze werkgroepen, hoe vaak ze bij elkaar komen, waar enz. Tel 06-13908308. Alvast bedankt!
Ik hoop dat mensen schadeloos worden gesteld, om een voorbeeld te geven. Wij houden van koken en heb daar een mooi fornuis met oven voor gekocht voor veel geld toen ik hier kwam wonen, deze zou nog makkelijk 20 jaar mee gaan, ik weet niet eens of er een combinatie te koop is kookplaat met oven in 1 blok. In de wijk zijn de keukens zo klein dat er ook niet meer ruimte is in de keuken hiervoor.

Ik laat liever geen mailadres of telefoonnummer achter omdat ik niet weet of deze vragenlijst voldoende beveiligd is!
ik lees niets over de kosten
ik vind het fijn om erover mee te mogen praten. Denk wel dat het veel tijd gaat kosten om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen. Tijd die het milieu niet heeft. Deze wijk heeft volgens mij relatief veel sociale huurwoningen met veel multiculturele bewoners die lang njieta allemaal de NL-taal machtig zijn. Ik vraag mij af of deze buurt representatief kan reageren. Of wordt deze wijk "geofferd" als proeflocatie?
Ik vond het jammer dat je je antwoorden op de voorgaande vragen maar in zo'n klein vakje kan typen: je kunt je eigen tekst zo niet goed nalezen en corrigeren. Sorry voor de eventuele spelfouten dus. Wat ik niet prettig vond is dat ik uw brief pas 5 dagen voor de sluitingsdatum om te reageren (14 juni) ontving. Ik vraag mij af hoeveel zinnige reacties u ontvangt, als de tijd om op een en ander te reflecteren maar zo kort is. Mensen zijn doorgaans druk met hun dingen en met maar 5 dagen tijd slijpt het reageren er allicht snel doorheen, vermoed ik. En zoals eerder gezegd: hier wonen ook mensen die de taal niet eens machtig zijn. In het verlengde hiervan vraag ik mij dus ook af hoe de besluitvorming gaat plaats vinden: wordt het op deze manier niet een beperkte groep mensen die gaat beslissen voor de hele buurt? Nogmaals: ik zie het niet zitten dat huiseigenaren in de wijk, met een groter inkomen, beslissingen gaan ondersteunen die ongunstig zijn voor minder draagkrachtigen. Vergeet niet dat het leven op alle fronten duurder aan het worden is, en dat het belangrijk is om baas in je eigen portemonnee te kunnen blijven. Je wilt niet opgezadeld worden met kosten waar je niet om hebt gevraagd en verplichtingen die je beperken in de wijze waarop jij je geld wilt besteden. Energie heb je nou eenmaal nodig maar het is ook een markt.
ik wil niet in mijn huis dingen veranderen.
ik zie niks over de kosten voor bewoners
ik zit niet meer te wachten op duurdere tarieven, rotzooi, herrie en werklui in de buurt en al helemaal niet in mijn huis!!
ja, ga voor zonnepanelen of windmolenenergie.
meneer spreekt slecht Nederlands maar is erg gemotiveerd.
nee, geen vragen
Op welke termijn stopt het koken op gas? Dit ivm vervangen of niet vervangen gasfornuis.
pilot te groot opgezet. Geen behoefte aan meedoen met pilot. Er zijn pilots die niet goed lopen voor bewoners. Keuze????
succes gewenst
Verder geen vragen meer.
Vooral niet te snel van stapel lopen en verantwoorde keuzes maken
waarom hebben we nog steeds geen zonnepanelen
Wat gebeurt er bij een langdurende storing?
We willen er niet negatief over zijn maar voor ons hoeft het voorlopig niet.
we zien het wel
Wij zijn erg benieuwd wat dit inhoudt voor bewoners. bijvoorbeeld: kosten, kwaliteit, service, onderhoud etc.
zo lang er nieuwbouw op het gasnet zit vind ik het verkeerd om oude-, ongeschikte woningen van het gas te halen. Prioriteit hoort bij energieneutrale woningen bouwen. En zo lang hier

de boel nog niet vol ligt met zonnepanelen of dat er nog veel gehaald kan worden in isolatie, etc. Lijkt het me een slechte zaak om iets zo experimenteels aan te gaan.

zonde van ons zuurverdiende geld, nu tevreden, geen energiearmoede voor mensen met smalle beurs, huurders geen proefkonijn zijn. Wil niet dat mensen onder de brug moeten slapen door energiearmoede door warmtepomp en woningtekort. Heb waarschijnlijk geen inspraak, is al besloten, huurders proefkonijn. Er is een woningtekort in Nijmegen. Wil dat mijn kinderen en kleinkinderen ook een woning vinden zonder energiearmoede. warmtepomp is geldverslindend. zorg maar goed voor ouderen en jeugd, sport, scholing en recreatie.